

Etični kodeks Združenja zakonskih in družinskih terapevtov Slovenije

Uvod

Skupščina Združenja zakonskih in družinskih terapevtov Slovenije (v nadaljevanju ZZDTS) je na svoji redni skupščini dne 29. januarja 2011 sprejela etični kodeks ZZDTS.

Pri oblikovanju etičnega kodeksa ZZDTS smo se zgledovali po etičnem kodeksu Ameriškega združenja za zakonsko in družinsko terapijo in ga uskladili z veljavno nacionalno zakonodajo.

ZZDTS si tako s sprejemom etičnega kodeksa med drugim prizadeva, da bi zakonski in družinski terapevti v Sloveniji svoje delo opravljali v skladu z etičnimi standardi, katerih spoštovanje spremlja častno razsodišče ZZDTS. Kadar določeno vedenje ali ravnanje zakonskega in družinskega terapevta v tem kodeksu ni izrecno omenjeno, to ne pomeni, da je etično oz. neetično. Zakonski in družinski terapevti, ki se glede etične ustreznosti svojega vedenja ali ravnanja znajdejo v dilemi, se lahko za mnenje obrnejo na strokovni svet ZZDTS. Etični standardi so odprti za revizijo in se lahko dopolnjujejo in oblikujejo glede na potrebe, ki se bodo v slovenskem prostoru pojavile skozi čas.

I. načelo

Odgovornost do klientov

Zakonski in družinski terapevti si prizadevajo za večjo dobrobit družin in posameznikov. Spoštujejo pravice svojih klientov in naredijo vse, kar je v njihovi moči, da svoje delo opravijo korektno.

1.1. Zakonski in družinski terapevti klientom nudijo profesionalno pomoč brez razlikovanja na podlagi rase, starosti, etnične pripadnosti, družbenoekonomskega statusa, invalidnosti, spola, zdravstvenega stanja, vere, narodnostne pripadnosti ali spolne usmerjenosti.

1.2. Zakonski in družinski terapevti čim bolj na začetku terapevtskega procesa od klienta pridobijo ustrezno informirano soglasje za terapijo oziroma z njo povezanimi postopki ter pri tem uporabljajo jezik, ki je klientu razmeroma razumljiv. Vsebina informiranega soglasja se lahko spreminja glede na klienta in proces terapije; običajno pa zahteva, da je klient: a) sposoben pristanka; b) ustrezno informiran o procesu in postopku obravnave; c) soglasje izrazil svobodno in brez neprimerne vpliva; ter d) priskrbel soglasje, ki je ustrezno dokumentirano. Kadar so osebe poslovno nesposobne, zakonski in družinski terapevt pridobi informirano soglasje od zakonitega zastopnika.

1.3. Zakonski in družinski terapevti se zavedajo svojega vplivnega položaja v odnosu do klientov in se izogibajo izkoriščanju njihovega zaupanja in odvisnosti. Zato terapevti storijo vse, da bi se izognili takim pogojem in večstranskim odnosom s klienti, ki bi lahko oslabili profesionalnost odločitev ali povečali tveganje za izkoriščanje. Primer takih odnosov so delovni ali tesni medosebni odnosi s klienti ali njihovimi najbližjimi družinskimi člani. Kadar zaradi okoliščin ali večstranskih vlog obstaja tveganje za pristranskost ali izkoriščanje, mora biti terapevt temu primerno previden.

1.4. Spolna intimnost s klienti je prepovedana.

1.5. Spolna intimnost z nekdanjimi klienti bi bila lahko škodljiva in je zato prepovedana v obdobju dveh let po koncu terapije oz. zadnjem profesionalnem stiku. Da bi se izognil izkoriščanju zaupanja in odvisnosti klientov, se zakonski in družinski terapevti tudi po preteku dveh let od konca terapije oz. zadnjega profesionalnega stika ne bi smeli spolno zaplesti z nekdanjimi klienti. Če terapevt po preteku dveh let vzpostavi spolno intimen odnos z nekdanjim klientom, mora terapevt dokazati, da spolno intimni odnos z nekdanjim klientom ne pomeni izkoriščanja ali povzročanja škode nekdanjemu klientu ali njegovi ožji družini.

1.6. Zakonski in družinski terapevti glede prijavljanja domnevnega neetičnega vedenja ravnajo v skladu s predpisi.

1.7. Zakonski in družinski terapevti svojih profesionalnih odnosov s klienti ne uporabljajo za doseganje lastnih interesov.

1.8. Zakonski in družinski terapevti spoštujejo klientovo pravico odločanja in mu pomagajo razumeti posledice teh odločitev. Klientom jasno povedo, da so le-ti sami odgovorni za odločitve glede odnosov, kot so skupno življenje, poroka, razveza, sprava, skrbništvo in stiki.

1.9. Zakonski in družinski terapevti ohranjajo terapevtski odnos le toliko časa, kolikor je razmeroma jasno, da imajo klienti od tega odnosa koristi.

1.10. Zakonski in družinski terapevti klientom pomagajo poiskati drugo terapevtsko pomoč, če je terapevt zaradi utemeljenih razlogov nezmožen ali nepripravljen nuditi profesionalno pomoč.

1.11. Zakonski in družinski terapevti klientov v času terapevtskega procesa ne zapustijo, niti ne zanemarjajo, ne da bi smiselno organizirali nadaljevanje terapevtskega procesa.

1.12. Zakonski in družinski terapevti pred zvočnim snemanjem, video snemanjem ali opazovanjem tretje osebe od klientov pridobijo pisno informirano soglasje.

1.13. Kadar pride klient v obravnavo na prošnjo tretje osebe, zakonski in družinski terapevti na začetku storitve ustrezno razjasnijo naravo odnosa z vsako stranko ter meje zaupnosti.

II. načelo Zaupnost

Zakonski in družinski terapevti morajo izpolnjevati posebne zahteve po zaupnosti, ker je lahko v terapevtski proces vključenih več posameznikov. Terapevti morajo tako spoštovati in varovati zaupnost vsakega posameznega klienta.

2.1. Zakonski in družinski terapevti svojim klientom in drugim udeležencem kar se da hitro razkrijejo naravo zaupnosti in možne omejitve klientove pravice do zaupnosti. Terapevt skupaj s klientom pregleda okoliščine, v katerih bi bilo mogoče zahtevati zaupne podatke in v katerih je lahko podana zakonska zahteva za razkritje zaupnih podatkov.

2.2. Zakonski in družinski terapevti ne smejo razkriti klientovih zaupnih podatkov, razen v primerih klientove pisne odobritve ali če to zahteva zakon. Med potekom zakonske, družinske ali skupinske obravnave terapevt ne sme razkriti informacij zunaj obravnavanega konteksta brez pisnega dovoljenja vsakega posameznika, ki je sposoben podati soglasje. V primerih zakonske, družinske ali skupinske obravnave terapevt zaupnih podatkov o klientu ne sme razkriti drugim osebam brez predhodnega pisnega dovoljenja tega klienta.

2.3. Zakonski in družinski terapevti lahko klientove osebne in/ali klinične podatke uporabljajo pri izobraževanju, pisanju, svetovanju, raziskovanju in javnih predstavitev samo v primerih, če so predhodno pridobili pisno soglasje, ki je v skladu z načelom 2.2., ali če so bili opravljeni ustrezni postopki za zaščito klientove identitete in zaupnosti.

2.4. Zakonski in družinski terapevti shranjujejo, varujejo klientove podatke in razpolagajo z njimi tako, da zagotavljajo zaupnost, ki je v skladu z veljavno zakonodajo in profesionalnimi standardi.

2.5. Zakonski in družinski terapevti v primeru preselitve, prenehanja prakse oz. v primeru smrti terapevta poskrbijo za shranjevanje, prenos ali odstranitev dokumentov tako, da ne prekršijo zaupnosti in zavarujejo klientovo dobrobit.

2.6. Zakonski in družinski terapevti si pri posvetovanju s svojimi kolegi ali z drugimi strokovnjaki ne delijo zaupnih informacij, ki bi lahko v razumnih okvirih vodile k identifikaciji klienta, udeleženca raziskave, supervizanta ali druge osebe, s katerimi imajo zaupen odnos, razen v primerih, ko terapevt predhodno pridobi pisno soglasje klienta, udeleženca v raziskavi, supervizanta ali druge osebe, s katerimi ima zaupen odnos. Informacije se lahko posredujejo samo v tolikšni meri, kolikor je potrebno, da se doseže namen posvetovanja.

III. načelo

Poklicna kompetentnost in integriteta

Zakonski in družinski terapevti skrbijo za visoke standarde poklicne kompetentnosti in integritete.

3.1. Zakonski in družinski terapevti spremljajo razvoj stroke in ohranjajo kompetentnost v zakonski in družinski terapiji z izobraževanjem, treningi ali supervizijskimi izkušnjami.

3.2. Zakonski in družinski terapevti so ustrezno seznanjeni z veljavno zakonodajo, etičnimi in strokovnimi standardi ter jih tudi upoštevajo.

3.3. Zakonski in družinski terapevti si priskrbijo ustrezno strokovno pomoč pri osebnih težavah ali konfliktih, ki lahko oslabijo njihovo delovno učinkovitost ali klinično presojo.

3.4. Zakonski in družinski terapevti ne opravljajo storitev, ki ustvarjajo nasprotje interesov in lahko oslabijo delovno učinkovitost ali klinično presojo.

3.5. Zakonski in družinski terapevti so v vlogi predavateljev, učiteljev, supervizorjev in raziskovalcev zavezani visokim standardom znanja, predstavljajo točne informacije in razkrivajo potencialne konflikte interesov.

3.6. Zakonski in družinski terapevti vzdržujejo točne in ustrezne klinične in finančne zapise na način, kot ga določa Zakon o varstvu osebnih podatkov (Ur. l. RS, št. 86/2004, s spremembami in dopolnitvami).

3.7. Zakonski in družinski terapevti, medtem ko razvijajo nove veščine na specializiranih področjih, zagotovijo potrebne ukrepe za kompetentnost njihovega dela in za zaščito klientov pred možno škodo. Zakonski in družinski terapevti na specializiranih področjih, ki so jim nova, prakticirajo samo po ustreznem izobraževanju, treningu ali supervizirani izkušnji.

3.8. Zakonski in družinski terapevti spolno ali kakorkoli drugače ne nadlegujejo klientov, študentov, drugih terapevtov, ki so pri njih na treningu, terapevtov, ki so pri njih v procesu supervizije, zaposlenih, kolegov ali udeležencev raziskav.

3.9. Zakonski in družinski terapevti ne izkoriščajo klientov, študentov, drugih terapevtov, ki so pri njih na treningu, terapevtov, ki so pri njih v procesu supervizije, zaposlenih, kolegov ali udeležencev raziskav.

3.10. Zakonski in družinski terapevti klientom ne dajejo in od njih ne prejema-jo daril, ki imajo pomembno vrednost, ali daril, ki bi lahko oslabila integriteto ali učinkovitost terapevtskega odnosa.

3.11. Zakonski in družinski terapevti ne postavljajo diagnoz, ne obravnavajo problemov, ki so izven prepoznanih meja njihovih kompetenc, in ne svetujejo pri njih.

3.12. Zakonski in družinski terapevti storijo vse, da preprečijo izkrivljenje ali napačno uporabo njihovih kliničnih in raziskovalnih ugotovitev.

3.13. Zakonski in družinski terapevti ravnajo posebno skrbno, ko javno objavljajo strokovna priporočila in mnenja bodisi preko pričanj bodisi v drugačni obliki javnih izjav.

3.14. Zakonski in družinski terapevti, ki v procesu terapije obravnavajo družino, enega od staršev ali otroke, ki so vključeni v postopke odločanja o varstvu, vzgoji, preživljanju skupnih otrok in stikih s starši, ali katerokoli drugo obliko izvrševanja roditeljske pravice zaradi izogiba nasprotju interesov v teh postopkih niso dolžni podajati mnenj.

3.15. Zakonski in družinski terapevti kršijo ta kodeks in so lahko izključeni iz članstva ZZDTS če: a) so obsojeni za kaznivo dejanje; b) jim je izrečena sankcija za prekršek v zvezi z njihovimi kvalifikacijami ali funkcijami; c) njihovo vedenje lahko vodi k obsodbi za kaznivo dejanje ali prekršek v zvezi z njihovimi kvalifikacijami ali funkcijami; d) jih izključijo ali kaznujejo druge strokovne organizacije; e) jim izvršilni organi odvzamejo licenco ali certifikate ali jih kako drugače kaznujejo; f) še naprej opravljajo zakonsko in družinsko terapijo, pa za to niso več sposobni iz fizičnih ali psihičnih razlogov ali zaradi zlorabe alkohola ali drugih substanc; g) ne sodelujejo z ZDTS od vložitve etične pritožbe do zaključka vseh postopkov, ki zadevajo pritožbo.

IV. načelo

Odgovornost do študentov in supervizantov

Zakonski in družinski terapevti ne izkoriščajo zaupanja in odvisnosti študentov in supervizantov.

4.1. Zakonski in družinski terapevti se zavedajo vpliva, ki ga imajo na študente in supervizante, ter se izogibajo izkoriščanju njihovega zaupanja in odvisnosti. Terapevti se zato trudijo izogniti vsem okoliščinam in razmerjem, ki bi lahko ogrozila strokovno nepristranskost in povečala tveganje za izkoriščanje. Če obstaja tveganje za škodo ali izkoriščanje zaradi določenih okoliščin ali večstranskih vlog, morajo terapevti sprejeti ustrezne varnostne ukrepe.

4.2. Zakonski in družinski terapevti ne nudijo terapije svojim trenutnim študentom ali supervizantom.

4.3. Zakonski in družinski terapevti v času ocenjevanja in treninga niso spolno intimni s svojimi študenti ali supervizanti. Če bi bil supervizor spolno intimen z osebo, ki je bila nekdanj pri njem v superviziji, je naloga supervizorja, da dokaže, da supervizant zaradi tega ni utrpel izkoriščanja ali škode.

4.4. Zakonski in družinski terapevti ne dovoljujejo študentom ali supervizantom, da bi izvajali strokovne storitve ali se izdajali za kompetentne za izvajanje strokovnih storitev, ki niso zajete v njihovem treningu ter niso primerne stopnji njihove izkušnosti in kompetentnosti.

4.5. Zakonski in družinski terapevti z ustreznimi ukrepi zagotovijo, da so storitve njihovih supervizantov strokovne.

4.6. Zakonski in družinski terapevti se izogibajo sprejemanju supervizantov ali študentov, pri katerih bi prejšnji ali obstoječi odnos lahko ogrozil terapevtovo objektivnost. Če se takim situacijam ne da izogniti, terapevti s primernimi varnostnimi ukrepi ohranjajo objektivnost. Primeri takih odnosov vključujejo, vendar nanje niso omejeni, tiste posameznike, s katerimi ima terapevt trenutne spolne odnose ali jih je imel v preteklosti, bližnji osebni odnos in trenutni družinski ali terapevtski odnos.

4.7. Zakonski in družinski terapevti smejo razkriti zaupne informacije samo v skladu s predhodnim pisnim soglasjem oz. pooblastilom študenta ali supervizanta ali ko jim to nalaga ali dopušča zakon. Na izobraževanju ali treningu, pri katerem je udeleženih več supervizorjev, se sme zaupne informacije razkriti samo tistim poklicnim kolegom, ki so tudi odgovorni za trening supervizanta.

V. načelo

Odgovornost do udeležencev raziskave

Raziskovalci spoštujejo dostojanstvo in ščitijo dobrobit udeležencev raziskave ter se zavedajo zakonov, ureditev in poklicnih standardov, ki urejajo izvedbo raziskovanja.

5.1. Raziskovalci so odgovorni, da skrbno preučijo etično sprejemljivost načrtovane raziskave. Če bi bile klinične storitve udeležencev raziskave lahko ogrožene zaradi njihove udeležbe v raziskavi, raziskovalec poišče nasvet kvalificiranih strokovnjakov, ki niso neposredno vključeni v raziskovanje, in z ustreznimi varnostnimi ukrepi zaščiti pravice udeležencev raziskave.

5.2. Raziskovalci, ki pričakujejo sodelovanje v raziskavah, obvestijo udeležence o vidikih raziskovanja, za katere se lahko upravičeno pričakuje, da vplivajo na pripravljenost za sodelovanje. Raziskovalci so še posebej občutljivi na možnost zmanjšane soglasja, ko udeleženci obenem prejemajo klinične storitve ali imajo posebne potrebe in s tem zmanjšano razumevanje za privolitev oz. ko so udeleženci raziskave otroci.

5.3. Raziskovalci spoštujejo svobodno odločitev vsakega udeleženca, da odkloni udeležbo v raziskavi ali se kadarkoli umakne iz raziskave. To določilo zahteva poseben razmislek, kadar so raziskovalci ali drugi člani raziskovalnega tima na položaju avtoritete ali vpliva na udeležence. Zato zakonski in družinski terapevti storijo vse, da se izognejo večstranskim odnosom z udeleženci raziskave, ki bi lahko poslabšali strokovno presojo ali povečali tveganje za izkoriščanje.

5.4. Informacije, ki se med potekom raziskave pridobijo o udeležencu raziskave, so zaupne, razen če udeleženec predhodno poda pisno dovoljenje, da se tovrstne informacije lahko delijo z drugimi. Kadar obstaja možnost, da bi lahko drugi dobili dostop do takih informacij, se ta možnost skupaj z načrtom za ohranjanje zaupnosti razloži kot del postopka pridobivanja informiranega soglasja.

VI. načelo

Odgovornost do stroke

Zakonski in družinski terapevti spoštujejo pravice in odgovornosti strokovnih kolegov in se udeležujejo dejavnosti, ki koristijo ciljem stroke.

6.1. Zakonski in družinski terapevti so dolžni upoštevati standarde stroke, ko delujejo kot člani ZZDTS ali zaposleni v organizaciji. Če so zahteve organizacije, v katero je zakonski in družinski terapevt vključen z zaposlitvijo, pogodbo ali drugače, v konfliktu z etičnim kodeksom ZZDTS, zakonski in družinski terapevti organizaciji povedo za svojo zavezanost etičnemu kodeksu ZZDTS in poskušajo rešiti konflikte na način, ki omogoča kar se da dosledno zavezanost etičnemu kodeksu ZZDTS.

6.2. Zakonski in družinski terapevti dodelijo avtorske zasluge za publikacije tistim, ki so prispevali k publikaciji v sorazmerju z njihovimi prispevki in v skladu z običajnimi strokovnimi praksami na področju publiciranja.

6.3. Zakonski in družinski terapevti ne sprejemajo, niti ne zahtevajo avtorskih zaslug za publikacije, ki temeljijo na študentskem raziskovalnem delu, razen če je dal terapevt pomemben prispevek, ki presega mentorstvo oz. članstvo v raziskovalni komisiji. Soavtorstvo pri študentski tezi, disertaciji ali projektu naj bi bilo določeno v skladu z načeli poštenosti in pravičnosti.

6.4. Zakonski in družinski terapevti, ki so avtorji knjig ali drugega gradiva, ki se objavi ali razširja, morajo citirati osebe, ki so avtorji originalne ideje ali dela, in tujega dela ne smejo prikazovati kot lastno delo.

6.5. Zakonski in družinski terapevti, ki so avtorji knjig ali drugega gradiva, ki ga objavlja ali razširja organizacija, uporabijo razumne varnostne ukrepe, s katerimi zagotovijo, da organizacija gradivo promovira in oglašuje točno in resnično.

6.6. Zakonski in družinski terapevti sodelujejo pri dejavnostih, ki prispevajo k boljši skupnosti in družbi - vključno s tem, da del svojega časa porabijo za strokovne dejavnosti, za katere je finančno povračilo majhno ali pa ga ni.

6.7. Zakonski in družinski terapevti sodelujejo pri oblikovanju zakonodaje, ki se nanaša na področje zakonske in družinske terapije na način, da je le-ta vedno usmerjena v zasledovanje javnega interesa.

6.8. Zakonski in družinski terapevti spodbujajo udeležbo javnosti pri oblikovanju in izvajanju strokovnih storitev in delovanju strokovnih delavcev.

VII. načelo Finančni dogovori

Zakonski in družinski terapevti sklepajo finančne dogovore s klienti, tretjimi osebami kot plačniki in supervizanti, ki so razumljivi in skladni s strokovno prakso.

7.1. Zakonski in družinski terapevti ne ponujajo in tudi ne sprejemajo podkupnin, povračil, nagrad ali drugih plačil za napotitve; plačila za ureditev storitev pa niso prepovedana.

7.2. Zakonski in družinski terapevti pred začetkom terapevtskega ali supervizijskega razmerja klientom in supervizantom jasno razkrijejo in razložijo naslednje: a) vse finančne dogovore in plačila za strokovne storitve, tudi stroške v primeru odpovedi srečanja ali neudeležbe; b) izterjavo zapadlih obveznosti prek družb za izterjavo dolgov ali po sodni poti, pri čemer navedejo tudi, ali bodo zaračunali zakonite zamudne obresti. Če se tarife ali druga plačila po začetku storitve spremenijo, morajo terapevti o tem ustrezno obvestiti klienta oz. supervizanta.

7.3. Zakonski in družinski terapevti v primernem času obvestijo klienta, ki ne plačuje storitev, da nameravajo neporavnane obveznosti izterjati s pomočjo tretje osebe, ki se ukvarja s terjatvami, ali po sodni poti. Kadar pride do takšnih postopkov, terapevt ne razkrije kliničnih informacij.

7.4. Zakonski in družinski terapevti klientu, tretji osebi plačniku in supervizantu predstavijo resnična dejstva glede opravljenih storitev.

7.5. Zakonski in družinski terapevti se navadno vzdržijo prejetja dobrin in storitev klienta v zameno za opravljeno storitev. Zamenjava za strokovne storitve je mogoče le, če: a) za to prosi supervizant ali klient; b) odnos ni izkoriščevalski; c) profesionalni odnos ni popačen; in d) če obstaja jasno zapisan dogovor.

7.6. Zakonski in družinski terapevti ne smejo zadrževati podatkov, ki so pod njihovim neposrednim nadzorom in so potrebni za obravnavo klienta, samo zato, ker niso prejeli plačila za svoje pretekle storitve.

VIII. načelo Oglaševanje

Zakonski in družinski terapevti se vključujejo v primerne informacijske dejavnosti, vključujoč tiste, ki omogočajo javnosti, napotitvenim virom in ostalim, da informirano izbirajo profesionalne storitve.

8.1. Zakonski in družinski terapevti pravilno predstavijo svoje kompetence, izobrazbo, usposabljanje in izkušnje, pomembne za opravljanje zakonske in družinske terapije.

8.2. Zakonski in družinski terapevti zagotovijo, da oglasi in objave v sredstvih obveščanja (kot so imeniki, obvestila, poslovne vizitke, časopisi, radio, televizija, internet in telefaksi) vsebujejo informacije, na osnovi katerih lahko javnost ustrezno izbira med strokovnimi storitvami. Informacije lahko vsebujejo: a) podatke o pisarni, kot so ime, naslov, telefonska številka, sprejemanje kreditnih kartic, cenik in delovni čas; b) dokazila o usposobljenosti (glej točko 8.5); c) druga pridobljena dokazila o izobrazbi (glej točko 8.5) ter licence in potrdila; d) status članstva v ZZDTS ter e) opis prakse.

8.3. Zakonski in družinski terapevti ne uporabljajo imen, ki bi lahko zavajala javnost glede identifikacije, odgovornosti, vira in statusa tistih, ki delujejo pod tem imenom in se ne izdajajo za partnerje ali pridružene člane neke organizacije, če to niso.

8.4. Zakonski in družinski terapevti ne uporabljajo poklicne identifikacije (kot so poslovna vizitka, logotip, glava dopisa, internet, telefon ali članstvo združenja), če ta vsebuje izjavo ali trditev, ki je lažna, zavajajoča ali varljiva.

8.5. Pri predstavljanju svoje izobrazbene usposobljenosti zakonski in družinski terapevti navajajo le končana izobraževanja: a) na institucijah, katerih programi so akreditirani s strani Sveta RS za visoko šolstvo; b) na institucijah, ki licencirajo ali potrjujejo zakonske in družinske terapevte; ali c) na enakovrednih tujih institucijah.

8.6. Zakonski in družinski terapevti, kadar je to mogoče, popravljajo lažne, zavajajoče ali netočne informacije in predstavitve drugih terapevtov glede usposobljenosti, storitev ali rezultatov.

8.7. Zakonski in družinski terapevti se prepričajo, da so kvalifikacije njegovih zaposlenih ali supervizantov predstavljene tako, da niso lažne, zavajajoče ali varljive.

8.8. Zakonski in družinski terapevti se ne predstavljajo kot osebe, ki nudijo specializirane storitve, razen če imajo za to ustrezno izobrazbo, trening ali supervizirano izkušnjo.